

OECD Türkiye Raporu 2014

Rauf Gönenc

Temel Bulgular:

Türkiye'nin iş sektörünün dinamizmi Türkiye'de 2000'li yıllarda güçlü ve içerilen (istihdam yaratan büyüme) büyümenin temel destekleyicisi olmuştur. Ancak yine de refah göstergeleri hala yapılacak çok şey olduğunu ortaya koymaktadır. Ekonomik performans bugüne kadar, güçlü finansman ve dayanıklı bankacılık sektörünce desteklenmiştir. Ancak, düşük ulusal tasarruflar ve değişken dış dünya rekabet edilebilirliğinden dolayı, ülkenin büyümesi ağırlıklı olarak dış finansman ve iç talebe bağımlıdır.

Finansal istikrar ve enflasyonun düşürülmesi yoluyla büyümeyi yeniden dengelemek. Dış talep özellikle AB'deki düzelmeye bağlı olarak yükselmekte ancak yüksek enflasyon, döviz kurlarındaki oynaklık ve düşük verimlilik artışı devam etmektedir. Ülkenin rekabet edilebilirliği hala zayıf bir durumdadır ve dış tasarruflara bağımlılık çok yüksektir. Para ve finansman politikaları; enflasyonu düşürmeyi hedeflemekte aynı zamanda döviz kurunun ve kredi büyümesinin, sürdürülebilir bir dengede tutmaya çalışmaktadır. Fakat enflasyon hala hedeflenen düzeyin oldukça üstündedir ve özel sektör borçluluk düzeyi toplamda düşük de olsa hızla artmıştır. KOBİ'lere verilen kredilerin ve büyük firmalarca alınan dış borcun hızlı bir şekilde artması, finansal riski arttırmaktadır. Ancak yetkiler hane halkı borçluluğunu kontrol altında tutmuşlardır, bu nedenle bugüne kadar hane halkı ve ticari kredilerdeki temerrüt oranları düşük düzeyde devam etmektedir. Talebi yeniden dengelemek için dış rekabet edilebilirliğinin geliştirilmesi kaçınılmazdır. Bu çerçevede enflasyonun düşürülmesi için daraltıcı para politikalarının uygulanması gereklidir.

Kamu finansmanında güvenilirliğin korunması. Son 10 yıl içinde kamu finansmanı çok ciddi biçimde güçlendirilmiş ve bu durum Türkiye'nin uluslararası güvenilirliğini yükseltmiştir. Ülkenin genel mali pozisyonu güçlü olmakla birlikte, kamu harcamaları; özellikle eğitim, sağlık ve emeklilik alanlarında ciddi bir biçimde artmıştır. Demografik eğilimler, aktif sosyal politikalar ve büyük alt yapı projeleri kamu harcamaları üzerinde ilave baskı getirecektir. Tahakkuk temelli genel kamu muhasebesinin uluslararası standartlara uyumlaştırılması ve kamu-özel sektör ortaklıklarına ilişkin mali ve yarı mali işlemlerin daha sistematik bir şekilde raporlanmasına ihtiyaç vardır.

Yapısal değişimin, verimlilik artışının ve kurala dayalı iş ortamına ilişkin güvenin güçlendirilmesi. Ülkedeki iş dünyasının görünümü; çok sayıda küçük ve düşük verimliliği olan firmalardan az sayıda modern, yüksek verimliliği olan işletmelere değin geniş bir yelpaze içindedir. Ülkedeki yasal çerçeve, genişlemek isteyen firmalara; istihdam, vergi ve diğer yükümlülüklerle ilişkin ciddi mali yük yaratmaktadır. Ülkede, yasalara uymadaki dengesizlik/eşitsizlik, iş sektöründe ayrışmayı derinleştirmekte ve güvenin zayıflamasına neden olmaktadır. Bundan dolayı, kurumlaşmış şirketler büyümelerinin önünde ciddi engellerle karşı karşıyadır. Her ne kadar belli bölgeler ve sektörlerde formel işlerin geliştirilmesine yönelik pek çok devlet teşviğinin varlığına rağmen, kaynaklar düşük verimli faaliyetlerden yüksek verimli faaliyetlere doğru yeterince akmamaktadır. Tüm bu faktörler; bir

yandan verimlilik artışını engellemekte diğer yandan iş dünyasının çeşitli bölümlerinde kazançlar, iş koşulları ve beşeri sermaye gelişimine ilişkin sosyal ayrışmanın ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Kural temelli iş ortamına olan güvenin güçlendirilmesi; yabancı doğrudan yatırım yapan firmaların hızlı büyümesini teşvik edecek ki bu da, verimlilik kazançlarına, içerilen büyümeye (istihdam yaratan büyüme) ve borç yaratmayan yabancı tasarrufların (sıcak para olmayan) gelişmesine katkıda bulunacaktır.

Anahtar Tavsiyeler:

Finansal istikrar ve enflasyonu düşürerek büyümenin yeniden dengelenmesi

- Para politikasının; enflasyonla mücadele etmek ve enflasyon beklentilerini hedeflenen enflasyon düzeyinde tutmak için yeterli biçimde kısıtlayıcı olmasının sağlanması
- Farklı kredi tiplerine göre, dinamik provizyon ve gelire göre borçlanma sistemlerinin getirilmesi
- Tasarrufların ve uzun dönemli yatırımların gelişmesinin daha fazla teşvik edilmesi

Kamu finansmanında güvenilirliğinin korunması

- Süregelen mali konsolidasyona devam edilmesi. Risklerin ortaya çıkması durumunda uyarıcı teşviklerin uygulamaya konulmasına hazır olunması
- Mali izlemenin, uluslararası standartlara uygun genel kamu hesaplarının ve tüm mali ve yarı-mali faaliyetleri içeren kapsamlı mali politika raporlarının yayınlanması yoluyla geliştirilmesi
- Çok yıllık genel kamu harcaması tavanının benimsenmesi ve buna uyumun geliştirilmesi için çıktıların şeffaf olarak rapor edilmesi

Yapısal değişimin, verimlilik artışının ve kural temelli iş ortamına duyulan güvenin geliştirilmesi

- İş yapmaya ilişkin genel düzenleme çerçevesinin geliştirilmesi, bunun daha öngörülebilir hale getirilmesi ve OECD'nin ürün ve emek piyasası göstergelerinin kriter olarak kullanılması
- Firmaların büyüklüklerine göre, vergi ve sosyal sorumluluklarına ilişkin farklılıklarının fiili olarak azaltılmasına devam edilmesi
- Formel sektörlerde modern istihdam biçimlerine ilişkin kısıtlamaların kaldırılması (yarı zamanlı iş, taşeron şirketler vasıtasıyla istihdam, evde çalışma ve uzaktan çalışma gibi)
- Sosyal güvenlik ağının güçlendirilmesi ve işsizlerin becerilerini arttırmaya yönelik yolların açılması
- Ülkenin tamamında düşük vasıflı işçilerin vergi oranının düşürülmesi ve kazanılmış gelir vergisine yönelik kredi destek çeşitlerinin genişletilmesi
- Formel sektörlerde, kadınların istihdamını kolaylaştıran reformlar yoluyla, kadınların işgücüne katılımlarının güçlendirilmesine devam edilmesi
- Henüz uygulama aşamasında olmayan, ancak yasalaşmış olan, devlet yardımı izleme sisteminin uygulanması. Yapısal değişimlerden etkilenmiş olan işçiler ve KOBİler için destek programlarının değerlendirilmesi ve en başarılı olan programa odaklanması
- Orta vadede, farklı uygulama alanlarındaki yakıtlara uygulanan zımni karbon vergisi oranlarının uyumlaştırılması